

NAŠ TEDNIK

KULTURNO-POLITIČNO GLASILO

2. leto

V Celovcu, dne 19. aprila 1950

Številka 16

Trst

V novejši dobi, ko so Benetke izgubile svoj prvenstveni položaj za Evropo in ko se je v Srednji Evropi stvorila v cesarski Avstriji močna gospodarska sila, je zrastle Trst kot pomembno pristanišče. Po dovrstitvi Sueškega prekopa 1869 je postala tudi pot v Indijo in na Daljnji vzhod krajsa in je važnost Trsta po svoji ugodni legi še narasla. Tako je predstavljal Trst ob času prve svetovne vojne za Srednjo Evropo izhodišče in vrata v svet.

Po razsulu avstrijske monarhije je nastalo vprašanje, kako bo Trst to svojo vlogo nadaljeval. S tem, da so Trst dodelili Italiji, so prezrli gospodarske pogoje pristanišča in ustregli le italijanskemu imperijalizmu, ki se je v naslednjih letih vzorno kazal v stremljenju fašizma, zavladati vsemu sredozemlju in odriniti predvsem Jugoslavijo kot soodločujočo silo na Jadranu.

Po teh izkušnjah je v svetu vedno bolj zorelo spoznanje, da je treba tu iskati nove zadovoljive rešitve in zagotoviti Trstu gospodarsko osnovo, ob enem pa pomiriti nasprotne interese Italije in Jugoslavije.

Zgledalo je, da bo po končani drugi svetovni vojni Jugoslavija kot zaveznica le prodrila s svojimi zahtevami. Da bi svoje težnje pred svetom podčrtala, je jugoslovanska armada bliskovito še pred zapadnimi zavezniki zasedla Trst. Vprašanje je postalo tem bolj pereče, ker se je že v prvem času po vojni pokazal razdor med Zapadom in Vzhodom in zapadne sile nikakor niso bile voljne prepustiti tako važnega oporišča Vzhodu. Po dolgotrajnih pogajanjih je prišlo do kompromisne rešitve in jugoslovanska armada je izpraznila Trst na zagotovilo, da to ne bo imelo na potek mirovnih pogajanj nobenega vpliva.

V mirovni pogodbi z Italijo leta 1947 je dobil Trst avtonomen statut in postal tako svobodno pristanišče. Ker pa do imenovanja v statutu predvidenega guvernerja ni prišlo, je Trst ostal do danes razdeljen v cono A in B. Prva cona je pod ameriškano-angliško vojaško upravo, druga pa pod jugoslovansko.

V poteku mrzle vojne med Vzhodom in Zapadom je italijanska diplomacija, spretno izrabljajoč napetost med obema taboroma, uspela pridobiti Zapad na svojo stran. Tako so tri zapadne velesile v nasprotju z določbami mirovne pogodbe, ki so jo tudi one podpisale, marca 1948 ob priliki italijanskih volitev javno izjavile, da se bodo zastavile za revizijo mirovne pogodbe v pogledu na zopetno priključitev Trsta k Italiji.

Medtem so svet iznenadili novi dogodki. Spor med Titom in Moskvo je Amerikancem odprl novih možnosti, potem notranjega razkroja vzhodnega bloka slabiti svojega nasprotnika. Tita, ki ima v svoji državi ne le velike gospodarske težave, marveč mora kljubovati silnemu pritisku kominforma, je treba podpreti. V tem trenutku bi predaja Trsta Italiji v jugoslovanskih narodih, ki so v nacionalnih vprašanjih zelo občutljivi, verjetno le okreplila kominformistične sile in bi stem zopet rusko vplivno območje mejilo na Italijo in Sredozemlje.

Tako je razumljivo, da je zadnji govor italijanskega zunanjega ministra Sforze v zapadnem svetu izzval nezadovoljstvo in so merodajni krogi izrazili, da je danes položaj drugačen kot leta 1948, ko so Trst obljubili zopet Italiji. Amerikanski poslanik v Beogradu se je mudil v tej zvezi v Rimu in verjetno je italijanska vlada dobila namig, da se vzdrži vseh ukrepov in korakov, ki bi utegnili zastopiti odnošaje do Jugoslavije.

Poučeni krogi trdijo celo, da bi Amerika podprla razdelitev svobodnega tržaškega ozemlja med Italijo in Jugosla-

Amerika - Rusija

Po nedavnih poizkusih ameriškanskega zunanjega ministra Achesona priti s Sovjetsko zvezo do podrobnih razgovorov o delitvi sveta v dvoje območij na podlagi sedmih točk, ki jih je Acheson postavil v svojih govorih, je nastala med obema velesilama nova napetost.

Nekam čuden slučaj je, da se je ravno ob priliki velikih manevrov ruske mornarice v Vzhodnem morju tam ponesrečilo neko ameriškano letalo, ki ga sedaj že od velike noči zamaš isče desetoro ameriških letal in danskih ladij. Celo Švedska je prišla pri iskanju na pomoč. V torek, 11. IV. 1950 je ruski zunanji minister Višinski naslovil na

Ameriko tozadevno ostro noto. Tako rusko kot ameriškano časopisje se poslužujeta ostrih besed in očitkov v tej zvezi. V splošnem pa vlada v nevtralnem svetu mnenje, da se v tem slučaju ne gre samo za navaden dogodek v takozvani mrzli vojni, marveč morajo biti v ozadju važnejše stvari. Tako na eni strani trdijo, da se ameriškano letalo le ni slučajno ponesrečilo. Baje bi moralo voziti seboj važne stvari in pomembne osebnosti iz ameriškega štaba v Wiesbadenu v Nemčiji.

Na drugi strani se trdi, da vso veliko prizadevanje Amerikancev, ki so zastavili toliko letal v iskanju zgubljenega

letala, mogoče le ne služi samo temu cilju. Saj je zanimivo, da se vse to dogaja ravno v času in v kraju, kjer se trenutno vršijo največji poveljni ruski pomorski manevri. Radovednost pa je danes v svetu, posebno če se gre za kake vojaške stvari, jako velika.

ZAPAD IN NEMČIJA

Ameriškano časopisje in ameriškano zunanjo politiko je v zadnjih tednih precej močno odgovorilo na spor med Francijo in Nemčijo glede Posarja in na angleško politiko napram Nemčiji. V tej zvezi so listi očitali britanskemu zunanjemu ministru celo trmoglavost in nedostopnost. Franciji pa očitajo politiko čustev. Stališče Amerikancev je v toliko razumljivo, ker vlagajo v Nemčijo v okvirju Marshallovega plana toliko denarja in blaga v podvig nemškega gospodarstva, na drugi strani pa Angleži nadaljujejo z demontažami nemških tovarn. Francija pa razburja Nemce s svojim postopanjem v Posarju.

Znani ameriškani častnik Walter Lipmann zahteva, da naj se Amerika odloči za Nemčijo in zajaha nemškega konja predno bo ta nemški konj odpihal.

V očigled teh pojavov je Amerika izsilila sestanek treh zunanjih ministrov v Londonu in sicer 24. aprila in 8. do 10. maja. Ta sestanek bo posvečen iskanju skupne poti napram Nemčiji. V ospredju bodo gotovo stale ameriškane zahteve napram Angliji in Franciji v pogledu njih zadržanja do Nemčije.

Ni izključeno, da bo Amerika izsilila pristanek na svoje zahteve z grožnjo o skrajšanju dajatev iz Marshallovega plana.

Prva zahteva Amerike je vključitev zapadne Nemčije v celotno zapadno politiko in gospodarstvo. Predhodno bo treba urediti vprašanje kontrole Porurja, vprašanje nemških dolgov na zapadu, vprašanje beguncev in podobno.

Ureditev teh vprašanj je nujna, če hočejo preprečiti gospodarski propad in širjenje komunizma v zapadni Nemčiji.

Predpriprave za pogajanja v Londonu

Prihodnji teden se bodo po zadnjem sklepu namestnikov zunanjih ministrov nadaljevali razgovori o avstrijski državni pogodbi v Londonu. Na ta sestanek se oba tabora pripravljata.

List ruske armade „Krasnaja zvezda“ in za njim vso komunistično časopisje je objavilo vesti, da se v zapadnih conah Avstrije zopet upostavljajo vojaške enote, se pripravljajo vojaška letališča in se vojaško vezbajo begunci in policija, v javnem življenju pa zaseda nacizem zopet važne postojanke. V istem ozračju se je vršila tudi seja visokih komisarjev na Dunaju, kjer je ruski komisar dolžil zapadne velesile, da v Avstriji nič ne ukrenejo proti zopetnemu pojavu nacizma in da gradijo v zapadnih conah vojaške naprave.

Pred sestankom v Londonu se sestanejo trije zunanji ministri in sicer angleški, ameriškani in francoski, kjer bodo določili tudi enotne smernice za svoje tri namestniki pri sestanku v Londonu.

Domneve, da bi zapadne velesile sklepe z Avstrijo posebne mirovne pogodbe, so neutemeljene, ker bi to dovedlo do delitve Avstrije v dva dela. Za slučaj pa, da z Rusijo ne bo mogoče doseči sporazuma, nameravajo zapadne velesile breme zasedbe olajšati z zmanjšanjem zasedbenega aparata.

Avstrijsko vprašanje je pač kakor smo tudi že ponovno naglasili del celotnega nemškega problema, radi tega tako Vzhod kakor tudi Zapad ne bosta preje rešila avstrijsko vprašanje, predno ne bo rešeno nemško vprašanje. Oba hočeta obdržati svobodne roke za nadaljnje postopke in ne moreta dopustiti

vijo tako, da Jugoslavija dobi cono B, Italija pa cono A.

Med tržaškimi Slovenci in celo delom italijanskega prebivalstva pa se je stvoril odbor za obrambo Svobodnega tržaškega ozemlja. Njegovo stremljenje je preko vseh strankarskih razlik, očuvati Svobodno tržaško ozemlje kot celoto in svetovno javnost prepričati o tem, da je to ozemlje zase življenja zmožno in da samo ono lahko najbolj koristi gospodarstvu sosedov in vse srednje Evrope. Ob enem pa bi to ozemlje lahko igralo posredovalca med Italijo in Jugoslavijo in bi s tem največ doprineslo do zblizanja in pomirjenja sosedov.

Vprašanje je, v koliko se bodo merodajni, ki imajo pred očmi svoje lastne politične potrebe, ozirali na željo prizadetega prebivalstva samega, pa naj bo ta želja še tako upravičena in utemeljena. V interesu gospodarskih prilik srednje Evrope in svetovnega miru sploh bi bilo želeli, da bi bila odločitev v tem vprašanju taka, kot jo po zdravi pameti narekujejo gospodarske in politične nujnosti.

prostega razvoja, ki bi jih v danem slučaju mogel ovirati pri ukrepih v Nemčiji.

RAZTVORJENJE AMERIKANSKEGA OROŽJA

Ameriškane ladje dovažajo v Evropo članicam atlantskega pakta vojni material. Zaradi obširnih štrajkov v Franciji in Italiji v zadnjih tednih, katere so povzročile predvsem komunistične stranke, so postale nervozne in odredile razne protiukrepe. Tako je raztvorjenje ladij sedaj proti pričakovanju predvsem v Neaplu v Italiji in v Cherbourgu v Franciji mirno poteklo.

V splošnem pričakujejo, da bo bolj odločen nastop vlad zasigural miren prevoz orožja, saj tudi delavci sami začnejo pri tako dolgotrajnih stavkah pešati, posebno še, ko so jim vlade v pogledu plač nekoliko ugodile.

Med nas je vsekal

Težki časi zahtevajo jeklenih značajev mož in žena, deklet in fantov. Kovalo je življenje, neusmiljeno kovalo. Narod pa je vzdržal in zopet je vstal.

Vsakoletni april obuja v nas vseh težke spomine cele vrste aprilov, ki so grozilno zbirali oblake nad nami, ki so tirjali vrsto žrtev iz naše srede. „Veliki petki“ so bili vsemu slovenskemu narodu april za aprilom, med njimi največji 14. in 15. april 1942, narod pa je veroval in veruje v svojo Veliko nedeljo. Prekaljen in preizkušen zre v nov čas poln vere, da ni sile, ki bi z uspehom mogla trajno teptati življenjske pravice posameznika ali narodove celote.

Priča smo, da se vsako nasilje maščuje že na tem svetu in radi tega ne verujemo v moč nasilja.

Veliki duh slovenskega naroda, pesnik Oton Župančič je v svoji „Dumi“ preroško izpovedal gorje, ki ga je zgodovina namenila narodu. Občutil je toploto doma, dihanje nežen in prisrčen domače zemlje, kateri je grozil vihar, in tako je zapel:

„O rodni dom, o hiše očetove streha ti!
Siromaku si grad in popotniku v dalji uteha ti:
Golob izpod tujega neba trepeče nazaj,
hrepenenje mu je pokazalo i pot i kraj.

Siv dan je prišel; razšli smo se v prek in v šir,
kamor goala je sila življenja in srca nemir;
ostale pod streho so lastovke v varnem vetriju
med nas je usekalo in nas razteplo po sveti ...

Še so nas lastovke pričakale, ko smo se vrnili po letih pod krov domovine. Očeta je bila upognila sila tujine, kot starček se je vračal, sina je umorila in hčerko in mati obupano joče:

Cul sem udovice jok:
„Moj Máte, jó, moj Máte!“
Pel je, veliki zvon —
„Moj Máte, jó, moj Máte!“
... v smrt omahnil je sin,
solze nobene bilo ni za njim,
znamenja ni za grob njegov.
„Moj Máte, vstani, Máte!“

In glej, vstal je Máte, vstali so Matéji, sinovi naših mater in naše zemlje. Očetu se je zravnal hrbet, prijel je zopet za plug in zemlja je dihnila vanj novo življenje.

Oče, mati, sin in hči, vaš je vstajenja dan. Veliki petek je minil, preko Velike sobote prihaja slovenskega hlapca Jerneja pravica k vstajenju.

Politični teden

FRANCIJA ITALIJA

Komunistični stranki Francije in Italije imata pa hude skrbi in težave, ker jima nikakor neče uspeli, da bi preprečili iztovarjanje ameriškega orožja. Iz Francije javljajo, da v velikem vojaškem pristanišču Cherbourgu ni bilo incidentov kljub pozivom komunistične stranke, naj delavci orožje pomečejo v morje. V Italiji je približno isto. Sam Togliatti je prestavil svoj štab v Neapelj, da bi uspešneje vodil sabotažne akcije, toda uspeha ni. Omenili bi še, da se je v mestu Sorrento, ki ga poznamo sicer po lepi istoimenski pesmi, in ko jo večkrat slišimo po radiu, vršil kongres desetih evropskih krščanskih strank, na katerem je govoril italijanski minister-ski predsednik De Gasperi. Lepo jasno in pravilno je povedal, da ne bo nobene uspeha v borbi proti komunizmu, če se krščanskim strankam ne posreči, izvesti socialnih reform. Malim in siromašnim je treba dati pravic in kruha. Nadalje je pozval Nemce in Francoze, naj pozabijo na nesrečno preteklost ter prično sodelovati, ker je to za vso Evropo življensko važno.

BELGIJA

je še vedno v krizi. Krščanski politik van Zeeland je nameraval sestaviti manjšinsko vlado svoje stranke ter kralja Leopolda III. kratkoma pripeljati na prestol. Namera je pa bila le preveč tvegana, tako, da se celo kralj ni mogel odločiti za tako rešitev. Medtem pa so socialisti in liberalci iznesli svoje predloge, ki so si v bistvu enaki. Skupščina naj bi preključila odlok iz leta 1945., po katerem se kralj ne sme vrniti. Po preklicanju tega odloka naj bi se Leopold vrnil kot kralj, toda vladanje naj bi prepustil svojemu sinu. Do rešitve belgijske krize še ni prišlo, toda podoba je, da bodo vsa nasprotstva v tem vprašanju kmalu rešena na podlagi pametnega kompromisa, ker se je tudi kralj sam v radijskem govoru 15. 4. 1950 v tem smislu izjavil.

KAJ SE DOGAJA V ALBANIJI?

Ta kominformistična država, katere voditelji so v ostalem najbolj glasni, je v zelo nerodnem položaju. Siromašna in zaostala v vsakem pogledu je itak vedno bila. Sedaj pa ima krog in okrog same sovražnike. Številka „ena“ teh je seveda sosed maršal Tito, ki ima v Albaniji, kot je sklepati, precej svojih pristašev med samimi Albanci. Enver Hodža mora kar naprej vršiti čistke in še vedno je kaj „trockistov in titovstov.“ Dogodek, ki se je pripetil pretekli teden, pa je nadyse zanimiv. Bila je seja albanske vlade, kateri so prisostvovali tudi sovjetski zastopniki. Prišlo je do ostrih prerek. Skupina ministrov je odločno zahtevala, naj Rusi izdatneje pomagajo svojim zvestim Albancem. Kaj so vse govorili, seveda ne vemo, pač pa je podpredsednik vlade kratkoma ustrelil svojega tovariša trgovskega ministra, nakar so se spustili še v roko-borbo.

Razstava v Beljaku

V Beljaku pripravljajo za čas od 22. do 30. julija zanimivo razstavo državne trikotke.

Razstava bo obsegala obrt, trgovino, industrijo in kmetijstvo.

Razstave se bo močno udeležilo tudi inozemstvo in sicer provinci Videm in Gorica v Italiji. Svobodno mesto Trst in kar je prav posebno razveseljivo, se bo razstave udeležila tudi republika Slovenija, saj se še vsi dobro spominjamo višine slovenskih obrtniških izdelkov na ljubljanskih velesejnih. Sicer pa smo imeli tudi v zadnjih letih ponovno priliko videti slovenske begunce obrtnike, ki so s svojim delom izzvali veliko pozornost.

Pozdravljamo tako zblizanje sosedov in upamo, da ne bo gotovim petelinom in nestrpnim zopet uspelo, da take načrte preprečijo, kakor se je to zgodilo pred drugo svetovno vojno, ko so isto-tako v Beljaku pripravljali podobno prireditve državne trikotke in sicer je bila takrat nameravana razstav umetnikov iz Koroške, Slovenije in videmske province.

ITALIJA—JUGOSLAVIJA

V nedeljo so bile v jugoslovanski colni „B“ tržaškega ozemlja upravne volitve. Povzročile so mnogo nejevolje med italijanskimi krogi. Italijani hočejo imeti vse tržaško ozemlje zase. Če bi se to zgodilo, potem bi bili pripravljeni skleniti prijateljsko in tudi zavezniško pogodbo z Jugoslavijo. Tako je govoril Sforza. Jugoslovani so pa drugega mnenja. Ves Trst s cono B vred ne sme pod nobenim pogojem k Italiji; v tem slučaju bi bili zadovoljni s tem, da ostane svobodno ozemlje, kakor je sklenjeno v mirovni pogodbi. Seveda so v ostalem italijanske zahteve na kaj trhljnih nogah, ker nimajo nobene pravne in tudi druge podlage. Izgleda, da je Sforza hotel v tem času, ko se mora Tito boriti s težavami, ki izvirajo iz spora s Kominformom, izrabiti priliko in doseči za Italijo ugodno rešitev takozvanega tržaškega vprašanja. Italijanske zahteve pa nimajo tudi ne več tiste politične podpore zapadnih držav, ki so jo imele leta 1948., kajti zavezniki nečejo maršalu Titu delati nobenih težav in bodo prej verjetno vplivali pomirjujoče na Italijane.

GRČIJA

15. aprila je general Plastiras sestavil novo grško vlado, v kateri so zastopani socialisti, liberalci in napredna stranka. Dosedanji ministerski predsednik vodi zanaprej zunanje ministerstvo. Sprememba vlade se je izvršila na pritisk Amerike, ki ji leži na tem, da ima vlada tudi širšo podlago v parlamentu in se s tem pritegnejo k sodelovanju v pomiritev dežele vse protikomunistične sile.

Socialist Papandreju je notranji minister in bo imel s tem nalogo, da zaceli rane dolgotrajne meščanske vojne. S tem je prenehal v Grčiji dosedanji skrajno desničarski kurs generala Tsaldarisa.

Vlada bo imela tudi nalogo, da uravnava razmere s sosedo Jugoslavijo.

LAKOTA NA KITAJSKEM

Petnajstletna meščanska vojna je rodila v svojih posledicah tudi lakoto, ki je zajela milijone velikega kitajskega naroda. Milijone ljudi beži iz mest in išče hrane na deželi ter se deloma živi od trave in korenin. V zvezi z lakoto je seveda tudi nevarnost kuge velika.

Makedonija

Vedno zopet slišimo o Makedoniji. Pravih predstav o deželi in njeni politični vlogi pa nimamo.

Dejstvo je, da so sedanji Makedonci Slovani. Dežela sama pa je razdeljena na tri države, na Grčijo, Jugoslavijo in Bolgarijo. Največji del pripada od časa prve svetovne vojne Jugoslaviji. V Jugoslaviji je tudi prestolnica vse dežele, Skoplje. Največje makedonsko pristanišče pa je Solun v Grčiji.

Narod sam v svojem političnem hotenju ni povsem enoten. Del sanja o samostojni Makedoniji in sicer v okvirju, kakor je obstojala v času Aleksandra Velikega iz četrtega stoletja pred Kristusom, drugi nagibajo k Bolgariji, tretji zopet hočejo vso deželo v Jugoslaviji združiti. Taka združitev Makedonije bi se seveda izvršila na račun sosednih držav. Kakor je po drugi svetovni vojni izgledalo, je obstojal med Bolgarijo in Jugoslavijo že podoben dogovor o balkanski federaciji, v kateri bi tudi makedonski problem obeh držav našel svojo rešitev. Dimitrov, bivši šef bolgarske vlade in Tito sta se oba trudila v isti meri. V spominu so nam še obojestranski obiski v Beogradu in Sofiji. Ti načrti so izzvali prvi javni ukor s strani Moskve. Verjetno je ta načrt nasprotoval ruskemu načrtu, to se pravi načrtu komunistične partije, da se širi komunizem iz vseh treh Makedonij v Grčijo in to preko makedonskega naroda, ki je sam po sebi že zelo revolucionarnega duha. Vsakdo, kdor je pozorno zasledoval potek meščanske vojne v Grčiji, je opazil, da se je ves revolucionarni pokret sukal okoli makedonskega ozemlja. Od tam so napadali in tja so se umikali.

Ko pa je izbruhnil spor med kominformom in Titom, je zopet zašumelo in že so računali, da bo Makedonija izhodišče za Titov poraz. Kominforma je na tem ozemlju zastavila vse svoje propagandistične in verjetno tudi gospodarske sile. V tem ozračju je tudi Zpad zastavil svoje sile in dal močno vojaško in gospodarsko pomoč Grčiji, da odloči v svojo prid. S tem, da je odpadla partizanom v grški Makedoniji jugoslovanska pomoč in jugoslovansko zaledje in je bila Albanija odrezana od Vzhoda, je bila meščanska vojna praktično končana. Zpad pa je napravil kar drugi politični korak in je posredoval med Beogradom in Atenami. Pri tem je sodelovala potreba Jugoslavije po izhodišču preko sedaj grškega Soluna v Sredozemsko morje in ugodne poti do ameriške gospodarske in vojaške pomoči, na drugi strani pa potreba Grčije po varnosti na njeni severni meji. Seve razbremeniti Grčijo na severni meji tudi osamljena Albanija, ki v tem položaju tudi za Vzhod na Jadranu ni več tistega pomena kot je bila preje v sklopu z Jugoslavijo in Bolgarijo.

Težki socialni položaj v vseh delih Makedonije pa nudi seveda tudi Vzhodu novih prilik za zasledovanje njegove poli-

tike s ciljem nove zveze z Albanijo in do Sredozemskega morja, do katerega aspirajo zaenkrat še Dardanele pot.

V gospodarskem pogledu so v jugoslovanski Makedoniji najvažnejši nafta, bombaž in opij, katerega pridelujejo iz maka. Nepopolne važnosti in to ne samo za grško in jugoslovansko Makedonijo, marveč tudi za južno Srbijo je železniška proga, ki pelje preko Skoplja in Veleša po vardarski dolini v Solun, kjer hoče Jugoslavija zopet pridobiti prosto luko, kakor je bilo to pred vojno. Po tej progi pa bi mogla Jugoslavija tudi dobiti gospodarsko in vojaško pomoč za slučaj, da bi se morala staviti v bran proti svojim vzhodnim sosedom.

V političnem pogledu je važno, da imajo Makedonci v Jugoslaviji svojo republiko in s tem popolno avtonomijo. Narodno in politično središče je Skoplje, ki ima sedaj popolno univerzo. Seve je v tej republiki tudi vse šolstvo usmerjeno v nego makedonskega jezika in kulture. To dejstvo gotovo govori za sedanjou ureditev makedonskega problema v jugoslovanski federaciji. Mogoče je temu dejstvu tudi pripisati, da je dobil Tito v Makedoniji razmerno veliko število glasov ob priliki zadnjih volitev, kljub močni bolgarski protipropagandi.

Gospodarski položaj Jugoslavije in splošne politične razmere pa so kljub temu take, da nujno zahtevajo močne ameriške pomoči, ker je Rusija na meji in močna, kadar hoče.

PODALJŠANJE UČNE DOBE

Delavska zbornica ponovno opozarja, da je vsako podaljšanje učne dobe od strani delodajalca nedopustno in nepostavno. Tako podaljšanje more odrediti edino obrtniška zbornica, če vajenec po lastni krivdi ni dosegel zadostnega uspeha v strokovni šoli ali pa je bil radi kršitvi discipline začasno od pouka izključen in je pristojna šolska oblast to javila obrtnemu uradu. Učna doba se more tudi od strani obrtniške zbornice podaljšati, če vajenec ni pravočasno napravil vajeniškega izpita.

Podaljšanje sme k večjemu znašati pol leta.

Za mladoletne vajence, ki imajo varuhe, mora varstveno sodišče potrditi vajeniško pogodbo.

VLOM V ŠKOPIJSKE PISARNE V CELOVCU

V noči od velike nedelje na ponedeljek so tatovi vlomili v knežokopijski ordinarijat v Celovcu. Vdrli so skozi razbito okno ter po škopijskih pisarnah razmetali in preiskali vse, kjer bi se mogel nahajati denar. Da so res iskali samo denar, potrjuje dejstvo, da so druge dragocene zlate posode pustili nedotaknjene.

Podoben vlom se je izvršil v pisarno protestantskega župnišča, kjer pa so menda imele vzimoviči več uspeha.

Zgodovina, najboljša šola!

Ko smo si zadnjič predložili šolske prilike na Gradiščanskem, se hočemo danes zopet povrniti k svojim domačim prilikam.

Na celi vrsti slučajev vidimo, s kakim preziranjem in s kako samovoljo je šla šolska in politična oblast preko zahtev in volje staršev, občinskih odborov in krajevnih šolskih svetov.

Govorili smo že o interpelaciji vseh slovenskih poslancev v dunajskem parlamentu o šolskih prilikah na Koroškem. Tej interpelaciji je od strani koroških oblasti sledilo povabilo županov v celovško vinsko klet, kjer so jim dali ob vinu v podpis protestne izjave.

Tej interpelaciji na Dunaju je sledil govor Andreja Einspielerja v koroškem deželnem zboru. V tem svojem govoru je naglašal nujnost pouka v materinskem jeziku in povdarjal naravno zahtevo, da morajo učitelji poznati materinščino svojih otrok.

Einspielerjevemu govoru 12. 10. 1882 je sledil val odobravanja in navdušenja po slovenskih občinah. Zahvalo in posebno zaupnico so Einspielerju poslale občine Škocijan, Medborovnica, Sveče, Rožek, St. Jakob v Rožu, Podgorje, Jezersko, Dvor, Slovenji Plajberk, Lipa, Bilčovs, Straža vas, Kazaze, Suha, Srednja vas, St. Janž v R., Libuče, Galicija, Šmihel pri Pliberku, ki je poslal zaupnico staršev in krajevnega šolskega sveta, in druge.

Učitelji so seve hudo pritiskali, da bi preprečili odposiljanje takih zaupnic.

Pritisk je bil tako hud, da je moral načelnik krajevnega šolskega sveta v Slovenjem Plajberku odstopiti, ker so mu merodajni preprečili vsak zaslužek pri vožnji svinca in lesa, na kar je bila vsa družina gospodarsko navezana.

Tako so torej vpoštevali voljo staršev, ki se je tedaj v vseh oblikah in po vseh občinah izražala za slovenski pouk. Torej „Elternrecht“, na katerega se sklicujejo, naj bo veljaven sedaj v potrdilo germanizacijskega dela šole. Ko pa je isti „Elternrecht“ hotel z vso naravno in moralno pravico preprečiti germanizacijo, tedaj so ga teptali s škornji.

Se en pojav, kakor ga srečavamo tudi danes, naj navedemo. Januarja 1883 je beljaški glavar poklical slovenskega župana iz St. Jakoba v Rožu in ga strastno napadel radi šolskih zahtev in še pristavil, da mu vendar ne more nastiti slovenskih učiteljev iz rokava. Že pred 70-timi leti so torej videli, da ni sposobnega učiteljstva in v vsej dobi ni so uspeli, da bi tako učiteljstvo vzgojili. Stori pa so vse, da to preprečijo z nemško šolsko politiko na celovškem učiteljskišču.

V protest proti zaupnicam poslancu Einspielerju je oblast pozvala občinske odbornike in člane krajevnih šolskih svetov celovškega okrajnega glavarstva v Celovec in sicer v gostilno Sandwirt, da bi podpisali vlogo proti slovenskemu pouku. Na zunan naj bi torej imelo to zbiranje podpisov privaten značaj in ob enem pa uradno veljavo. Ob tej priliki je navzoči župan iz Medgorij Drobivnik zastopal slovensko stališče, češ mi Slovenci zahtevamo ravno isto, kar hočejo Nemci, pouk v materinščini, slovenske učitelje in slovenske uradnike. Vrsta slovenskih županov iz cel. okraja na to „zborovanje“ ni bila povabljen, tako na primer svetnovaški župan Martin Stih, župan iz Šmartna pri Celovcu Miha Sörgo in drugi. Tako so pač lažje dokazali voljo občin in krajevnih šolskih svetov in so lažje vpoštevali „Elternrecht“.

MRLIČI ZAHTEVAJO ČLANARINO

Vsem je še v spominu „slavna“ DAF (deutsche Arbeitsfront), to je bila obvezna organizacija delavcev in nastavlencev, ki je bila istočasno z nacizmom položena v grob maja 1945. Premoženje te organizacije pa je upravljal komisar, kateri se je sedaj leta 1950 spomnil, da prispevki za april in maj 1945 še niso plačani in jih je pričel sedaj iztirjavati. To se je zgodilo v svetem letu 1950 v Vorarlbergu.

MALI OGLAS

Iščem priprosto dekle z dežele za pomoč v trgovini in kuhinji. Prijave pod „poštenjakinja“ na upravo lista.

Pri nas na Koroškem

BRDO PRI ŠMOHORU

V spomin Križevčevemu očetu!

V sredo 5. aprila 1950 smo položili k večnemu počitku Križevčevega očeta Martina Petriča, kovaškega mojstra in cerkvenega ključarja.

Možganska kap je povzročila prezgodnjo smrt 69-letnemu možu, katerega bi po videzu vsak človek prisodil najmanj še deset let življenja.

Toda božja pota niso človeška pota. Kdo bi si bil mislil, ko je na moško nelnjo v marcu pristopil k mizi Gospodovi, kar je delal redno vsak mesec, da je to njegovo zadnje javno pričevanje vere v evharističnega Kralja. Splošno priljublenost blagega pokojnika je pokazala velika udeležba pri pogrebu. Z ganljivim v srce segajočim nagrobnim govoru se je poslovil od njega domači gospod župnik in orisal kristalno čisti in trdni značaj moža, ki ni bil nikdar „trs, ki ga veter maje“, kakršnih je dandanes mnogo, ampak je vedno stal trdno za pravice cerkve in svojega naroda. Tudi cerkveni pevski zbor mu je občuteno zapel nagrobno „Nad zvezdami!“ Domači gasilci so mu izkazali zadnjo čast pri pogrebu.

Rajnemu življenju ni prizanašalo z udarci: pokopal je dve ženi, en sin je umrl na delu v Nemčiji, drugi je padel v vojni, hči je bila izseljena s celo družino. On sam je tudi moral uživati do brote internacije po prvi vojni. Z vstrajno pridnostjo in varčnostjo si je zgradil lepo domačijo. Omenimo naj še to, kako je pred 40 leti čisto sam brez vsakih načrtov naredil cerkveno uro, ki nam še sedaj dobro kaže čas. S tem si je postavil trajni spomenik.

Žalujemo svojcem in sorodnikom iskreno sožalje. Pokojnemu očetu pa bodi dobri Bog plačnik za vse delo. Njemu v čast storjeno.

Naj v miru počiva!

SOVČE PRI POKDKLOŠTRU

Veliko noč smo prav praznično opravili, le žal smo tudi tokrat ostali brez slovenskega cerkvenega nagovora, kakor smo to imeli v zadnjih letih, ko je bil preč. g. Valjevec v naši sredi.

13. aprila opoldne se je pri napajanju konja ponesrečil Katolnik Franc pd. Andrejcl. Z zlomljeno nogo so ga prepekljali v beljaško bolnico. Upamo, da kmalu zopet okrevaja.

ČAVA

Raznesla se je novica, da je neka nezakonska mati zastrupila svojega, mesec starega otroka. Brezsrčno mater so odvedli v zapor. Ljudje, ki poznajo družinske razmere, menijo, da je mogoče, da mati ni povsem pri zdravi pameti.

POTURJE

Na velikonočni torek (11. 4.) se je pri nas pripetila nesreča, ki kaže, da se otrok nikoli ne more dovolj svariti pred cesto. Po klanecu pridrvi iz Podkloštra avto živinozdravnika iz Beljaka. V tem trenutku prileti iz hiše štiriletna Gertruda Rauter na cesto tik pred avto. Ta jo vleče nekaj časa s seboj, ker se ni mogel hitro ustaviti. Potolčeno deklico spravijo v hišo. Takoj poklicani zdravnik dr. Petschar otroku vudi prvo pomoč. Hvala Bogu, da so vse poškodbe, kolikor se dozda more opazovati, le zunanje in deklici se obrača na boljše.

ERLENDORF

Na severu od železniške postaje Poturje je zrastle nova vas. Le opek pas visokih smrek jo loči od Zilje. Domačini tej vasi pravijo Afrika in pod tem imenom jo vsi poznamo. Doslej so hišice spadale na Ločilo. Kdo je novo uradno ime „Erlendorf“ iznašel, ne vemo. Čudimo se pa, da je tako neprimereno, ker bi morali po našem prestaviti „Ovšja vas“, ko daleč na okoli ni nobene ovšje, le smreke dajejo prijazni naselbini lepo ozadje. Domačini, ki imajo hišice v tej naselbini, se poslužujejo imena Brdo, sosedje pa pravimo še vedno Afrika. Občina Podklošter je tej naselbini napravila tudi lepo vozno pot do

postaje, medtem ko od postaje do Rikarje vesi oz. do državne ceste ni direktne vozne zveze. Nujna potreba bi bila, da bi se napravila pravilna pot od Rikarje vesi do postaje, da bi številnim delavcem, ki hodijo vsak dan na železnico, ko gredo na delo v Beljak, ne bilo treba hoditi po poti, ki je samo do preklica dovoljena.

ŠT. LENART PRI SEDMIH STUDENCIH

Lanskega leta so vse okoli nas zidali dvorane za ples in kino: na Štosavi pri Podkloštru, v Rikarji vesi, v Radni vesi in pri Rogajah, v Podkloštru samem pa dragocen kino. Sedaj, ko se je dovolj poskrbelo za zabavo, pa postajamo pametnejši. V delu so stanovanjske hišice: Radna ves dobi kar štiri nove hiši, Št. Lenart eno, Ločilo eno, v Rikarji vesi je ena že pod streho, na Čavi je ena že gotova, eno še zidajo, v Poturju si je postavil pri cerkvi prijazno vilico g. Valentin Wucherer, in je tudi že pod streho, pa še ena se obeta. Ena enonadstropna hiša Abnerjeva, pa je zrastle lani. Pri postaji si je postavil trgovino g. Smoley, ki je doslej imel trgovino v Pečah, pa se je vrnil iz ujetništva brat, za katerega je vodil trgovino v Pečah. Poleg trgovine že gleda iz tal hišica g. Auerja. Le postaja sama ostane majhna, da niti tretjina potnikov nima kraja, da bi mogla biti pod streho, kadar je slabo vreme. Pa še na par drugih krajih srečavamo kupe kamenja in peska, ki tudi obetajo nove hišice. Želimo in upamo, da bo vsaka nova hišica dom srečne družine.

ROZEK

Tudi v rožeški občini smo Slovenci zastopani po našem rojaku Maksu Kancijanu, ki je bil izvoljen na skupni listi.

ZHPOLJE

Zadnji ponedeljek smo obhajali tukaj birmovanje. Udeležba je bila izredno velika, 70 birmancev je sprejelo zakrament sv. birmе. Iz Sel in Kotmarevasi so prišli tudi procesiji. Kljub slabemu vremenu je bilo razpoloženje dobro in birmanci so prišli tudi na svoj račun. Slavnostno pridigo je imel prevz. knezsko škof sam, slovensko pa je pridigoval kotmirški g. župnik Franc Repnik.

SLOVENJI PLAJBERK

Zgodnja vigred s svojim toplim soncem in lepim vremenom nas tudi ob Veliki noči ni razočarala. Novo življenje v naših gozdovih in travnikih je tudi naše praznično razpoloženje še posebno stopnjevalo. Streljanje in zvonjenje je povezovalo vso našo sosesčino v eno skupnost. Letos so tudi naše gospodinjke pokazale, da so imele pri svinjah srečo in z nabasanimi košarami so prišle k blagoslavljanju. Spomnili pa so se tudi onih, ki sami niso nič imeli in tako je bilo tudi v tem pogledu za vse poskrbljeno. Dobra srca pač pri nas še niso izumrla. Zimski šport je minul, smučarji so prišli minulo zimo na svoj račun in sicer tako domači kakor tudi tuji.

Sedaj pa se pripravljamo na praznik sv. birmе, ki se bo letos po desetih letih zopet delila v naši fari. Dostojno hočemo pri tej priliki pozdraviti svojega nadpastirja dne 8. maja.

ŠT. TOMAŽ PRI CELOVCU

Na velikonočni ponedeljek zvečer se je vtopila dveletna deklica Ida Boleznik v koritu ob studencu, ker je bila brez nadzorstva.

MOKRIJE

Na veliki četrtek so se Klemenčeva mati, Neža Gomernik, poslovili od nas. Dosegli so visoko starost 78-tih let. Njihovo življenje je bila nepretrgana pot dela, skrbi in molitve. Rajna žena so radi prebirali Mohorjeve knjige in podpirali dobro čtivo. Dokler so jih nesele noge, niso izpustili nedeljske službe božje. Med vojno pa so rajna žena veliko trpeli, ker sta ostala z možem na domu sama in je moral sin v vojske. Po srečni vrnitvi je pripeljal mlado gospo-

Tudi njim bo zasijala zarja vel. noči

Ko smo v miru in na domačih tleh obhajali praznik Kristusovega vstajenja, smo se spominjali tudi vseh tistih, ki jim ta sreča ni bila dana. Zlasti na brate po krvi, begunce, smo mislili. Že mnogokrat sem občudoval njihovo globoko vero, domovinsko zavest in neutrudno delavnost.

Prav za praznike mi je prišel pod roke mladinski listič begunske mladine. Pričujoča pesmica, v kateri je izražena vsa bol brezdomskega otroka pa tudi vse upanje matere begunke nam čudovito lepo predstavlja begunsko usodo. Otrok se pogovarja z mamico: Mamica, čuj! Danes sem sanjal o hišici naši; koze in krave imel sem na paši tam za sosedovo gmajno.

Ko sem prebudil se, bil sem v tujini... Mamica moja, joj, to je hudo! Kdaj bomo srečni že spet v domovini ptičke poslušali peti lepo?

Mamica odgovarja: Ne izprašuj, da po tujini vse polno nas roma, Bogec je hotel: On s toplega doma v širni poslal nas je svet...

Kadar molitve bo zvrhana mera, konec begunstva bo žalostnih dni: hvalnice v srcih zapela bo vera, s petjem na utih domov bomo šli.

Vedno znova me pretrese ta pesmica. Kako neizrečeno težko je biti brezdomec in živeti v leseni, temni baraki. Tam nič ni tvojega, ni zelene trate pred hišo, kjer bi se otroci mogli igrati, ne vrtička z rožami, ne sadnega drevja s

dinjo Urhovo Micko, ki se je z materjo izredno dobro razumela. Vnuka sta bila rajni materi največje veselje.

Na veliko soboto, ko smo odvezali zvonove, smo spremili Klemenčevu mater k sv. Danijelu ob številni udeležbi pogrebcev.

Na grobu je domači g. župnik Kasel stavil ženo za vzor vsem ženam in materam. Šentviški pevci pa so na grobu zapeli dve žalostinki.

Dobri Bog naj bo rajni dober plačnik, zaostalim pa naše prisrčno sožalje.

ŽVABEK

V nedeljo, dne 23. t. m. se obhaja tu običajna svetomeška nedelja. Začetek opravil na Svetem mestu ob 9. uri.

DVOREC PRI HODISAH

Poročati moramo žalostno vest, da smo zgubili iz naše srede vzglednega gospodarja in dobrega sosedo g. Martina Mikše, p. d. Zampa. Vsa nežna skrb domačih in trud zdravnikov nista mogla zaustaviti zahrbtna bolezn, ki je v nekaj dneh povzročila prehitro smrt. Žalostno jo je ta torek ob ednajstih dopoldne oznanjal šmiklavski zvon vsem sosednim vases, v katerih je g. Mikše užival veliko spoštovanje. Težko prizadeči Zampovi družini, ki je pred letom izgubila sina Tinija v najlepši mladosti petindvajsetih let in sedaj očeta šele šestdesetletnika, izrekamo naše prisrčno sožalje. Dragim rajnim pa bodi Bog bogat plačnik!

SVEČE—PSINJA VES

Materi Oštinski je sledil v večnost najstarejši sin Peter, p. d. Cari iz Psinje vesi. Praznik vstajenja je dočakal v onostranstvu, v grob smo ga spremili na velikonočni torek.

Ne zanima nas, koliko star je bil; bolj važno je tudi v listu naznačiti silno lepe poteze njegovega značaja. Bil je dober sin, tudi do sosedov in vseh, ki so potrebovali pomoči, se je vedno izkazal uslužnega. Koliko otrokom je bil krstni in birmanski boter. Koliko mladim parom ni odrekel, ko so ga prosili, naj bo za moža. Pomagati, je bilo njegovo geslo. Bil je zaveden Slovenec, dober kristjan in na splošno priljubljen povsod. Izredno lep pogreb je to dokazal. Trije duhovniki so ga spremili na kraj počitka, šentjanski pevci so mu zapeli dve žalostinki in dve svečki. Svečki g. župnik nam je ob grobu predstavil lepi značaj rajnega in marsikomu je lahko v vzgled. Naj mirno počiva v Gospodu! Ireostalna iskreno sožalje!

tečnim sadjem. Pa so zapustili barake, kjer so imeli svoje lepo razvito šolstvo, preprosto kapelo s tolažnikom Kristusom ter se podali v še bolj oddaljene, še bolj tuje kraje čez morje. Tam je še zemlja vsa drugačna, ne vidijo več gor-skih velikanov, ki stražijo domovino, šli so, ker je tako zahtevalo življenje, ker so imeli deco; s seboj so nesli veliko upanje, da se vrnejo v rodno hišo, kjer na oknih cveti nagelj in dehti rožmarin in se iznad drevja dviga bela cerkev.

Mnogo beguncev je živelo in delovalo med nami. Pa le priznajmo, da smo jih sprejeli kot tujce, da jim nismo zaupali. Sele z nesebičnim delom, bodisi na kulturnem polju ali v gospodarstvu smo počasi začeli spoznavati njihovo miselnost, občudovali njih požrtvovalnost in tudi ljubezen, ki so jo gojili do nas koroških Slovencev. Kjerkoli so bili, povsod so delali z ljubeznijo in z veliko željo koristiti. Koliko organistov je po naših farah gojilo cerkveno in svetno petje. Duhovniki begunci so nesebično pomagali in še pomagajo v dušnem pastirstvu. Koliko lepih povesti, romanov, pesmic so nam dali in nam dajejo begunski pisatelji. Različni strokovnjaki so pomagali z nasveti našim kmetom, obrtnikom, gospodarjem. Ne pozabimo tudi tistih preprostih kmečkih delavcev, ki so z ljubeznijo obdelovali našo zemljo. Doma morda sami ponosni posestniki — kmetje so delali pri nas kot hlapci, a ne neradi, z dobro voljo.

Cenimo vaše delo. Ne zamerite, če vas nismo takoj razumeli. Zdaj vemo, da je vaš zgled delavnosti, vernosti in narodne zavednosti vreden posnemanja.

In ob zaključku vam povem: Tudi za vas bo konec križevega pota, tudi vam bo zasijal dan vstajenja.

Kadar molitve bo zvrhana mera, konec begunstva bo žalostnih dni: hvalnice v srcih zapela bo vera, s petjem na utih domov bomo šli."

Ob obletnici smrti F. Maček

Dragi France!

Komaj, da se je sesedla gruda Tvoje groba in na njem se še niso posušile solze Tvojih ljubih domačih, prijateljev in sošolcev; a nas loči že eno leto Tvojega slovesa...

Ze leto dni jočejo Tvoje ljube planine raztezajoče se po celi ožji domovini. Sleherna gorska kočja Te je poznala — danes sameva; ni več ob nedeljah in praznikih Tvojega obiska. Planine, turist in smučar France je že eno leto v grobu; si odgovarjajo. Turška gora v Kamniških planinah Ti je pretrgala nit življenja; nemo odgovarja svojo nedolžnost sosedam. Iz njenega naročja si splaval kot rešen bel golobček iz vsega zla, vsaj to nam je pričal smehljajoč obraz Tvojega mrtvega telesa ležečega v breznu. Ob spominu na obletnico Tvoje ločitve iz srede ljubih domačih so vnovič milo zajokali Tvoji ljubljani tabor-ski zvonovi, kjer si dolga leta stregel pri sv. maši v postnem času.

2. aprila 1949. je bil dan, ko si veselega obraza odhajal v gore. Marijina cerkev Te je spremljala še daleč, ko Te je železna kača peljala po širnem polju; skozi veselje — v smrt — bil je Marijin dan: prva sobota ob 18. uri, ko se je Tvoj duh preselil iz doline solz...

Obljubljam Ti, da kolikor mi bo mogoče, bom Tvoje načrte skušal rešiti jaz v Tvojem imenu. Dobro se spominjam Tvojih besed iz nekega pisma „človek mora živeti za človeka in nikdar od človeka, hočem si izbistriti um, da bom čimprej lahko delal za ljudi...“ pokazal si svojo ponižnost tudi z življenjem in viteškim odnosom do slehernika. Tvoje življenje je bilo dan dela: fizično kot duhovno; marljiv v študiju kot v tehnični delavnici, v kateri si bil zaposlen... Vse posvetnosti si preziral — ljubil si samoto in vkljub temu si si pridobil mnogo prijateljev od blizu in daleč, kateri so se izdali šele po Tvoji smrti: vsaj tudi govornik pravi ob Tvojem odprtem grobu: „Kogar ljubijo ljudje, najbolj ga ljubi Bog...“

Ljubi France! Upam, da ne boš pozabil na nas, kateri pridemo še za Teboj!

Tvoj Joža

O koruzi

V prvih povojnih letih je bila koruza važna tudi pri nas kot žito za pridobivanje moke za ljudsko prehrano. V številnih državah Južne Evrope in Južne ter Srednje Amerike pa je koruzna moka, oziroma jedi iz take moke, najvažnejši del ljudske prehrane.

Poleg prehrane pa ima koruza pri nas tudi veliko vrednost in velik pomen kot krma. Zato pa so tudi v nekaterih krajih pri nas površine, zasejane s koruzo, razmeroma velike. Zlasti je razširjeno pridelovanje koruze v šmohorskem in beljaškem okraju, malo manj v celovškem in velikovškem okraju.

Koruza uspeva dobro na globoki in topli zemlji, ki je bila dobro pognojena s hlevskim gnojem. Ako je njiva dobro pognojena, uspeva koruza za vsakim pedsadežem, tudi za koruzo. Vendar pa ne moremo priporočati pridelovati koruze na isti njivi večkrat kot pa dvakrat zaporedoma, ker je drugače nevarnost, da se preveč razvije smrdljiva snet, ki more uničiti velik del pridelka. — Koruzna rastlina potrebuje zlasti takrat, ko se razvija metlica, to je proti koncu meseca junija, za svoje uspevanje plinovite snovi, ki se razvijajo iz razkrajajočega se hlevskega gnoja. Zato gnojimo koruzi navadno šele spomladi, ker je nato gnoj v največjem razkroju ravno takrat, ko je to za koruzno rastlino najugodnejše. Dvakratno in tudi trikratno okopavanje ta razkroj gnoja še posebej pospešuje.

Poleg hlevskega gnoja pa moremo priporočati, da gnojimo takoj pri setvi koruze še s superfosfatom (do 300 kg na hektar), pri prvem ali drugem okopavanju pa trosimo še okrog 100 do 200 kg apneni amonijevega solitra na hektar. To zadnje gnojenje pa je potrebno le takrat, ako nismo zadosti gnojili s hlevskim gnojem. Tudi se moramo zavedati, da vsako gnojenje z dušikom povzroča, da sprejema rastlina iz zemlje več vode, kar pa zadržuje zorenje. Na to moramo paziti zlasti pri onih sortah koruze, ki pozno zorijo, kakor n. pr. konjski zob. Apno kot gnojilo koruzi navadno ni potrebno, četudi preprečuje razvoj nekaterih škodljivcev v zemlji (n. pr. razne strune — Drahtwürmer).

Kakor že rečeno, potrebuje za svoj razvoj koruza zemeljske pline, ki se razvijajo v njivski zemlji vsled razkrajanja gnoja. Zato je priporočljivo sejati koruzo v vrste tako, da so te vrste povprek na ono smer, v kateri navadno prihaja veter. Ako napravimo vrste v smeri vzhod-zahod in v tej smeri tudi navadno prihaja veter, bo ta veter neovirno šel skozi vrste in bo odnesel s seboj dragocene plinovite snovi, ki izpuhtevajo iz zemlje.

Še eno posebnost moramo omeniti pri koruzi. Koruzna rastlina je enodomna rastlina, to se pravi, da so na metlici samo moški cveti, katerih prah oprashi, to je, oplodi ženske cvete na storžu. Prah prenaša veter in zato je ugodno, ako pihlja med cvetenjem koruzne rastline lahen veter. Ker pa na smer vetra ne moremo vplivati, je priporočljivo, da je njiva s koruzo čim bolj kvadratične oblike, da more zanesti veter cvetni prah na sosednje rastline. Ako pa bi bila n. pr. koruzna njiva zelo dolga in pa ozka, in bi bile vrste v smeri sever-jug, bi odnesel vzhodni ali zahodni veter ves cvetni prah iz njive, oprashi bi bila slaba in pridelek koruze majhen, mi pa premišljujemo, kaj bi moglo biti temu vzrok.

Navadne domače sorte koruze imajo večinoma kratke debele storže, koruzna zrna pa so okroglasta, polna in gladka. Te sorte dajejo malo manjši pridelek, toda hitro zorijo. Druge sorte, kakor n. pr. konjski zob, pa imajo podolgaste in tanjše storže, zrnje pa je bolj podolgovato in nekako vdrtlo, negladko. Te sorte dajejo večinoma večje pridelke, vendar pa pozno zorijo. Zato bomo zlasti tam, kjer je važno, da koruza dobro in pravočasno pred jesenskimi mrazom dozori, sejali domače sorte koruze. Večinoma pa nimamo enotnih sort, ker so kmalu vse prekrizane.

Koruzo sejemo ali sadimo začetkom

Birma na Koroškem

Letos se bodo vršile birme v sledečih farah.

- 16. aprila na Žihpoljah,
- 17. aprila v Glinjah,
- 17. aprila popoldne v Bajtišah,
- 18. aprila na Golšovem,
- 23. aprila v Šmihelu pri Pliberku,
- 24. aprila v Globasnici,
- 24. aprila popoldne v Štebenju pri Globasnici,
- 30. aprila v Skočidolu,
- 1. maja v Šmiklavžu na Dravi,
- 2. maja v Domačalah,
- 7. maja v Št. Rupertu pri Velikocu,
- 8. maja v Slovenjem Plajberku,
- 8. maja popoldne v Št. Lenart-Ljubelj,
- 14. maja v Št. Tomažu pri Celovcu,
- 18. junija v Šmartnu pri Beljaku.

Ob binkoštih kakor po navadi v Celovcu v stolnici.

Ker je ob binkoštih v Celovcu tako velik naval, bi svetovali, da se poslužite prilike v podeželskih farah, ker bo tako praznik otrokom večje doživetje, kakor mučno čakanje v Celovcu.

da je vaša Neži na ženitvi. To sem se zavzela. Dozdaj še prav nič nisem slišala o tem in se mi kar zamalo zdi, da sem tako pozno zvedela. Tako zvesto hodim k hiši in mi še prav nič niste povedali.

Gospodinja se je tako začudila, da je pozabila, zakaj ima v rokah pečne vile. „Ja, kdo pa naj bi bil ženin?“ je rado vedno pobarala.

„To boste pa sami bolj vedeli, kot jaz. Če ne pa dečlo vprašajte.“

„Neži je pošteno dekle, nima nič za našim hrbtom.“ Glas gospodinje je bil oster, da se je Čmna kar hitro dvignila in zginila pri vratih.

„Ta Meta! Drugega dela nima, kot da poštene ljudi obrekuje.“ — Kaj pa, če na skrivnem res kdo hodi za dekletom? Premišljevala je žena odšla pod skedenj, kjer je gospodar popravljal voz. „Ali si bil ti že kaj pri Reberniku? Prav je, da bi vprašal, če res mislijo, da bi Folte vzel našo Neži. Saj veš, če bi na kakega drugega začejala žinjati, bi ne bilo prav.“

„Zvečer stopim na vas. Imam itak opravke tam, pa napeljem pogovor še na to. Kmalu bo hoscet, to se bomo vrtili, Nana, ali še veš, kako veselo je bilo na najini svatbi? Nežiji bodo pa brat-ri zagodeli tako lepo, kot še nobenemu paru niso.“

„Pa da je ne boš vsiljeval. Mudi se ne tako, del bo tudi pošten dobila in tako pridne kot je naša, ni daleč okoli.“

maja. Pri tem pa moramo paziti na to, da mlade koruzne rastline še ne pridejo v čas „ledenih mož“ (sredi maja), ker je koruzna rastlina zelo občutljiva proti mrazu. Zato tudi v hladnejših legah sejemo koruzo šele v drugi polovici meseca maja. Prepozno pa koruze seveda tudi ne smemo sejati, da ji jeseni ne škoduje jesenski mraz.

Kako naj koruzo sadimo? V vrsti v razdalji vsakih 20 cm posadimo v zemljo 2 do 3 zrna in sicer 4 do 5 cm globoko. Vrste pa so med seboj oddaljene 40 do 60 cm. Seme nabereimo od sredine storža in nikakor ne od obeh koncev storža. Dva do tri zrna posadimo zato, ker koruza zelo nezanesljivo kali in je tudi nevarno, da nekaj zrn pojedo ptice. Ako pa vsa tri zrna vzrastejo, pustimo pri okopavanju le eno, najmočnejšo rastlino. Na en hektar potrebujemo 50 do 60 kg semena.

Da boljše izrabimo prostor in zemljo, sadimo nekaj dni potem, ko smo sadili ali sejali koruzo, v vsako drugo ali tretjo vrsto in na vsake štiri korake 3 do 5 zrn nizkega fižola. Fižol ravno na koruzni njivi zelo dobro uspeva.

Druga rastlina, ki med koruzo tudi zelo dobro uspeva, pa jo pri nas na Koroškem še premalo cenijo in sadijo, so buče. Ako je le mogoče, sadimo buče, ki imajo seme brez lupine. Buče sadimo v vsako peto vrsto do dva metra narazen. Najboljše uspevajo buče, ako v jamico damo najprej malo kurjega gnoja, ki ga potresemo z zemljo in nato položimo v jamico nekaj bučnih zrn, ki smo jih pustili že preje kaliti.

Slovenske oddaje v radiu

20. aprila:

14.30—15.00 Poročila, pouk slovenščine, zdravniško predavanje, lahka glasba.

21. aprila:

14.30—15.00 Poročila, pregled tiska, peštra glasba.

22. aprila:

9.00—9.30 Poročila, ura za mladino, lahka glasba.

23. aprila:

7.15—7.45 Duhovna obnova, jutranja glasba.

13.30—14.00 Narodne pesmi. Poje pevski kvartet „Slavček“ iz Sveč.

24. aprila:

14.30—15.00 Poročila, literarna oddaja, lahka glasba.

25. aprila:

14.30—15.00: Poročila, pouk slovenščine, gospodarsko predavanje, kmečka glasba.

26. aprila:

14.30—15.00: Poročila, gospodinjstvo, predavanje, kmečka glasba.

Umetna gnojila

Dandanes so umetna gnojila za naše kmetovalce brezpogojno potrebna, ker zmore koncentrirana zaporednost različnih poljskih sadov, kateri bi v kratkem času naša tla popolnoma izlužili, le z umetnimi gnojili zagotoviti obilo pridelkov.

Dušik, fosforna kislina in pa vsebina kalija, kar ga je v hlevskem gnoju, ne zadoščajo. Dalje gre pri gnojenju s hlevskim gnojem mnogo redilnih snovi pri zaoravanju v zgubo.

Katera umetna gnojila in koliko naj jih pridamo različnim sadovom na hektar, zato ne obstoja nobeno splošno veljavno pravilo, ker razlikujemo kislina in osnovna, peščena, ivnata in brnata (humozna) tla. K tem že pridejo drugi faktorji, ki pa jih tukaj omenjati nima smisla.

Že pri nakupu umetnih gnojil moramo paziti, ker se ona prodajajo po procentualni vsebini redilne snovi, ne pa po teži. Ni vse eno ako damo 150 kg dvajset ali pa petindvajset procentnega salpetra na hektar.

Poznamo v prvi vrsti sintetični natron-salpetar in pa naravni chilesalpetar, ki vsebujeta razen apna 16% dušika in sta oba fiziološko alkalna ter delujeta hitro in sta tako primerna za vse kulture. Salpetar naj bi se ne dal ves na enkrat, marveč deljeno. Prvič pri setvi, pri ozimini drugič v vigredi koncem meseca marca ali pa v prvi polovici meseca aprila in potem še enkrat tri do štiri tedne nato.

Prav posebno hvaležna za natron-salpetar je pesa, krompir pa da apnenemu salpetru prednost. Specijelni umetni gnoj za krompir pa je počasno delujoči žvepljenokisel-amonijak, katerega morajo prej, da pride do učinka, spremeniti bakterije pod zemljo v salpetrvo kislino. Žvepljenokisel-amonijak se da v njivo že pred sajenjem krompirja.

Fosfati pa so hitro delujoči gnojili in se odlikujejo prav posebno na težkih tleh. Posebno pesa in pšenica jih na takih tleh mnogo zahtevata.

Apno pa mobilizira vse redilne snovi v zemlji in tako prispeva k izboljšanju tal. Posebno apna želnja je lucerna, gorčica (Senf), ječmen, pesa in pa detelja.

M. D.

HUDA PROMETNA NESREČA

Ob Vrbskem jezeru se je pripetila na veliko soboto huda prometna nesreča. Britanski vojaški avto s skupino vojakov se je vračal iz skupne proslave iz Celovca v Beljak in pri tej priliki zadel ob drevo, se prevrnil v cestni jarek. Nesreča je zahtevala dve smrtni žrtvi in 15 težko ranjenih.

Z. I. M.:

Zvesta seca

(5)

Na oknu nagelj je vzevel...

Leta so tekla. Iz deklice Nežke se je razvila postavno, zalo dekle Neža. Navajena vsakega opravila zunaj pa tudi šivanja, preje in pletenja, bi bila že kar godna za možitev. Doslej še nihče ni hodil vasovat, čeprav so bili nageljni na oknu kamrice v polnem cvetju. Fantje si niso prav upali pod Mlinarjeva okna, ker je bila polna hiša čuječih bratov — varuhov. Tudi starši so budno pazili na hčer edinko.

Zadnjič pa je prišla v hišo Meta, ki so jo vsi vaščani imenovali le Čmna. „Bog daj srečo, ali boste kaj čmne in timeza vzeli?“

Mlinarica se je skrivaj zasmejala, glasno pa rekla: „Nič ne potrebujem. — Malo sedite, prinesem vam nekaj toplega.“ Gospodinja je dobro poznala Meto. S prazno torbo je hodila od hiše do hiše. Težko ji je bilo prositi pa je s takim izgovorom prišla v hišo. Široko je sedla na klop in hlastno pojedla prineseno jed. Nadomeščala pa je tudi radio. Vse novice celega Roža je napovedovala in tudi sama kaj zraven dodala.

„Nani, doli pri Boštjanu sem slišala,

„Je že prav. Sem ja mož in bom že vedel prav ravnati.“

Neži res še ni na nobenega žinjala. Zadnjič, ko je šla v Dobje grabit, jo je srečal Rebernikov Folt. „Počaj malo, Neži, ne mudi se ti tako“, jo je nagovalil.

Odrzela je mimo brez odgovora. Gledal je za njo in si celo z roko zasenčil oči, da bi jo bolje videl. Med zelenozlato poljsko ravnino se je enakomerno pozibavala, rdeča ruta je žarela z glave in beli rokavci so blesteli v soncu. „Res je žavbrna“, je poltiho dejal. V tem se je ozrla tudi Neži, pa spet hitro odsukala glavo, kot da bi storila nekaj napačnega.

„Pa sem res nerodna. Zdaj bo oni mislil, da sem za njim zijala. Briga me Rebernik! Saj ne rečem, za delo je res. Vile, kosa in plug so v njegovih rokah, kot igrača. Tudi movžarje zna nabijati, a kaj, ko mu za petje in branje ni nič. Še meni potem ne bi pustil hiše.“

Preko grape je grabila Rutarica. Žena je imela na glavi črno ruto. Žalovala je za možem, ki je vigredi preminul. Močno upognila se je bila zadnji čas, ob raz se ji je čudno zgubal. Nežiji se je smilila. Po njenem, je bil vsega tega kriv mož, ki se ni znal odreči pijači.

Neži ni imela bogve koliko grabljenja. Ker je bila kmalu gotova, je šla pomagat Rutarici. Tako rada bi vprašala po Roku, a si ni prav upala. „Ali bo Mojci kaj prišla domov?“ je vprašala.

„Sama ne zmorem vsega“, je potožila Rutarica. „Seveda bo prišla domov, prav bi bilo, če bi se vrnil tudi Rok. Klošter mu prav zelo ne prija. Tako bled se mi je zdel, ko je ob pogrebu bil doma. Temu je kriva tudi pekarija in kuhinja. Je namreč klosterski kuhar in pek in je skoro vedno samo notri, prav malo pride na zrak.“

Mati mu je bila že pisala naj bi prišel domov. Seveda jeziki ne bi mirovali, če bi slekel kuto in se spet oblekel v kmečki prt. A kaj bo z gruntom? Zgarana je bila že Rutarica in tako trudna. Vedno se ji je zdelo, da bo šla kmalu za možem, dasi še ni bila stara in tudi ne bolna. Misel na grunt pa ji ni dala pravega miru. Folt je bil za učitelja v Št. Jakobu, Jozef in Gregi sta imela tudi že svoji družini, od deklet pa ne moreš zahtevati tega, kar od fantov.

Rutarica in Neži sta šli domov. Molče. Rožni venec je polzel ženi med prsti in dekle ni hotelo motiti utrujene in s skrbimi obložene matere.

„Bog ve, ali Roki še ve, kaj je dejal, ko me je kot Miklovo Zalo ujel?“ je bilo radovedno dekle. Pravzaprav je rada pomislila na Rutarjevega. Toda kaj, ko je bil v kloštru. Zanj naj je bil pozabljen in otroška igra le še lep spomin. Zvečer pa se je oglasilo koncu Mlinarjeve hiše:

(Dalje prihodnjič)